

Examination inom grundläggande högskoleutbildning vid LTH

I denna PM redovisas både gällande regler om examination och LTH:s uppfattning om hur dessa bör tolkas och tillämpas.

Enligt Högskoleförordningen 6:10 skall betyg normalt sättas på en genomgången kurs. Betyget skall bestämmas av en av högskolan särskilt utsedd lärare (examinator).

Betygsättning av kurser inom grundläggande högskoleutbildning är myndighetsutövning mot enskild på vilken förvaltningslagen är tillämplig.

Beslut om betyg kan inte överklagas. Däremot gäller förvaltningslagens bestämmelser om rättning och omprövning av beslut. Genom SFS 2004:289 har det, med giltighet från och med 2005-01-01, införts regler i högskoleförordningen om hur rättelse och omprövning av betyg skall handläggas. För Lunds universitet behandlas dessutom vissa frågor om examination i "Riktlinjer för relationen mellan institutioner och studenter inom grundutbildningen vid Lunds universitet". Dessa riktlinjer är inte bindande föreskrifter. Vad gäller tidpunkterna för omprov är riktlinjerna inte tillämpliga vid LTH. Studenterna vid LTH skall dock under ett helt år ges minst det antal tillfällen till omprov som följer av universitetets riktlinjer.

Examinator

Enligt beslut av LTH:s styrelse ankommer det på vederbörande prefekt att utse examinator. Några särskilda krav för att vara behörig som examinator, utöver kravet i högskoleförordningen att vederbörande skall vara lärare, finns inte uppställda vid LTH. I sakens natur ligger dock att endast den som kan förväntas förrätta examinationen på ett godtagbart sätt bör utses till examinator. Ingen lärare kan, oavsett tjänsteställning, kräva att bli utsedd till examinator. Vid LTH finns det inte några särskilda "ämnesföreträdare" eller liknande.

Vid examinationen får examinator anses bunden dels av de föreskrifter som finns i kursplanen, dels av de allmänna regler som kan finnas. Vid LTH gäller att krav på prestationer av studenterna, exempelvis i form av närvaro eller fullgjorda uppgifter, skall grunda sig på föreskrifter i kursplanen. Det åvilar prefekten att tillse att examinationen vid institutionen genomförs på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt. Däremot torde examinatorns bedömning av ett enskilt ärende inte kunna ändras av prefekten eller av högskolans ledning. Även om det finns flera examinatorer utsedda för en viss kurs skall varje enskilt ärende avgöras av en (1) examinator.

Förnyad prövning

Den som har underkänts på ett prov har rätt att genomgå ett nytt prov. I detta fall finns det vid LTH inte någon begränsning av antalet provtillfällen. Även den som har godkänts på en kurs med graderade betyg har, vid LTH, i normalfallet möjlighet att undergå förnyad prövning. Ett av skälen för den senare regeln är att erbjuda en ny möjlighet för studenter som anser att god-

2004-05-31

känt betyg är för lågt även i det fallet att studenten inte kan hävda att betygssättningen är uppenbart felaktig.

Byte av examinator

Genom SFS 2004:289 har det införts regler om byte av examinator i högskoleförordningen. Enligt dessa gäller från och med 2005-01-01 att en student, som utan godkänt resultat genomgått två prov för en kurs eller del av kurs, har rätt att få en ny examinator utsedd, om inte särskilda skäl talar emot det. Det är prefektens sak att utse en sådan. En ny examinator innebär normalt inte att det skall ske en förnyad bedömning av ett redan genomfört prov utan att den nye examinatoren, normalt vid nästa planerade provtillfälle, utformar och bedömer ett nytt prov. Byte av examinator medför sålunda inte någon skyldighet att tillhandahålla ett extra tentamenstillfälle.

Examinationsformer

Förutom bedömningen av fullgjorda prov kan examinationsformerna ha stor betydelse för studenterna. Detta gäller inte minst när traditionella skriftliga tentamina frångås i allt större utsträckning. Frågor som kan uppkomma är när och hur försummade eller underkända moment kan göras om, liksom villkor för deltagande i skriftlig examination. Här krävs ofta en avvägning mellan motstridande intressen från studenterna och institutionerna.

Som anförts ovan skall krav på studenterna grundas på föreskrifter i kursplanen. Kursplanen fastställs av utbildningsnämnden. Det är då nämndens ansvar att tillse att examinationsformerna är lämpliga och ges en tillräcklig och tillfredställande reglering. Inom LTH har några utbildningsnämnder tagit initiativ till en totalinventering av förekommande examinationsformer och regleringen av dessa. I avvaktan på resultatet av denna inventering finns det inte anledning att här behandla frågan om utformningen och regleringen av tentamensformerna särskilt ingående. Vad gäller traditionella tentamina finns det dock vissa grundläggande principer som återges i det följande.

Om det i studiehandboken angivits minst tre tentamenstillfällen för en skriftlig tentamen ett visst år är institutionen inte skyldig att tillhandahålla (skriftliga eller muntliga) tentamenstillfällen därutöver. För nedlagda kurser är institutionen inte skyldig att ordna mer än tre tentamina på det tidigare kursinnehållet. Detta under förutsättning att tillfällena finns i studiehandboken och det där klart framgår att dessa tillfällen är de sista.

Även efter det senaste tentamenstillfället bör, så långt detta är praktiskt möjligt och rimligt, en student som påbörjat kursen ges tillfälle att slutföra kursen inom en tidsram på tio år från den första antagningen till LTH. I detta fall måste dock studenten tåla att det kan krävas mer omfattande prestationer och kunskaper än om kursen slutförts i tid. Om exempelvis kursen ändrats och fått ett högre poängtal kan studenten inte göra anspråk på detta högre poängtal.

Motivering av betygssättning

Enligt förvaltningslagen 20 § är högskolan inte skyldig att formellt motivera en betygssättning. Oavsett detta bör det vara självklart att proven går igenom på lämpligt sätt liksom att eventuella frågor om provet och bedömningen besvaras. Härför talar dels den allmänt öppna och ifrågasättande attityd som bör präglade all verksamhet vid en högskola, dels att studenterna skall ha möjlighet att lära sig av examinationen, exempelvis inför ett kommande omprov.

2004-05-31

Även om det i regel är rätt lätt att konstatera om ett inlämnat prov har brister och vari dessa i så fall består finns det normalt inte några givna objektiva kriterier för hur olika brister skall påverka bedömningen av en enskild uppgift. Däremot är det ett rimligt krav att lika fall bedöms lika.

Rättelse och omprövning av betyg

Ett beslutat betyg kan endast ändras med stöd av förvaltningslagen §§ 26 och 27.

Enligt förvaltningslagen § 26 får ett beslut om betyg som blivit uppenbart oriktigt, genom ett skriv- eller räknepel eller annat liknande förbiseende, rättas. Detta kan ske även till studentens nackdel. Innan rättelse sker, skall studenten ges tillfälle att yttra sig om inte detta är uppenbart obehövt. Studenten skall underrättas om eventuella ändringar.

Om examinator vid omprövning finner att ett beslut om betyg blivit uppenbart oriktigt skall, enligt förvaltningslagen § 27, detta ändras om ändringen är till studentens fördel. Vid tillämpningen bör kravet på att felet skall vara uppenbart inte ställas särskilt högt.

Vad som kan omprövas

Det är uppenbart att bedömningen av ett enskilt fullgjort prov tillhör det som kan bli föremål för omprövning. Med prov bör här normalt avses ett sådant moment som rapporteras i LADOK.

Enligt högskoleförordningen är det emellertid kurser och inte prov som skall betygsättas. Möjligheten till omprövning bör därför även avse bedömningen av en hel kurs. Även beslut att inte betygsätta en kurs bör kunna bli föremål för omprövning. En sådan omprövning skulle kunna avse om de prestationer som avkrävs studenten har tillräcklig grund i kursplanen och även i övrigt kan anses skäligen.

Mer konkret innebär föregående stycke att studenten skall ha möjlighet att protestera mot examinationsformerna, exempelvis förekomst av inlämningsuppgifter, liksom mot det sätt som examinationen genomförts på.

Det är naturligt att man vid omprövning av examinationsformerna ställer högre krav på att felet skall vara uppenbart än vid omprövning av bedömningen av en enskild provuppgift. Det skall också understrykas att det är tillämpningen av kursplanen och eventuella andra tillämpliga bestämmelser som bör kunna omprövas, inte utformningen eller lämpligheten av dessa bestämmelser.

Expediering av beslut om betyg

Föreskrifterna om rättelse och omprövning av beslut gäller efter det att beslutet expedieras. Innan dess handlar det om ett utkast eller förslag till beslut som kan ändras utan några restriktioner. En viktig fråga är därför när beslutet om betyg anses expedierat.

Beslut om betyg skall dokumenteras i LADOK. För detta ändamål upprättas en särskilt arkivlista. Denna arkivlista skall undertecknas av examinator. Därefter görs det en särskild notering om att arkivlistan skrivits under och innehållet blir tillgängligt för studenterna bland annat via LTH:s studentportal. Beslut om betyg skall under alla omständigheter anses expedierat när det är allmänt tillgängligt i LADOK.

Ett beslut om betyg kan mycket väl anses expedierat innan det blir tillgängligt i LADOK. Detta gäller exempelvis om institutionen sätter upp anslag om provresultat, publicerar resultatet på en hemsida, ger studenten besked genom email eller vanlig post. Därefter kan beslutet normalt inte ändras annat än till fördel för studenten. Även om beslutet tillkännages i annan ordning än genom LADOK bör arkivlistan anses som myndighetens formella beslut.

Handläggning av omprövningsärenden

Genom den tidigare nämnda ändringen (SFS 2004:289) har befintlig praxis att beslut om rättelse och omprövning skall fattas av examinator införts i högskoleförordningen. En student som ifrågasätter bedömningen av ett prov skall därför i första hand vända sig till examinator, som har att ompröva beslutet enligt förvaltningslagen § 27. Även om prefekten enligt ovan inte kan ändra examinatorns beslut kan studenten i andra hand vända sig till denne bland annat för att försäkra sig om att en omprövning verkligen görs. Om frågan inte är uppenbar kan det ofta vara naturligt för examinator att rådgöra med prefekten eller någon annan kollega inför omprövningen.

Rättelser och omprövningar skall dokumenteras genom anteckningar på berörda arkivlistor. Särskilt skall det framgå vilken kommunikation som skett med studenten. Beslut med anledning av skriftlig begäran om omprövning av betyg skall vara skriftligt om det går studenten emot.

Betygsombudsmän

Studentkåren har anfört att det kan finnas behov för studenterna att kunna diskutera omprövningsärenden med någon utomstående liksom att kunna få stöd vid eventuella diskussioner med examinator. Man har därför föreslagit att det skall tillsättas två betygsombudsmän vid LTH.

Den allmänna andan och relationerna mellan högskolan och studenterna vid LTH bör vara sådan att det inte skall krävs medverkan från någon utomstående för att omprövningsärenden skall handläggas korrekt. Med tanke på studenternas svaga ställning kan dessa dock undantagsvis tänkas ha behov av hjälp av någon utomstående. Detta särskilt om studenten har invändningar mot examinationsformerna. Av dessa skäl har LTH på försök utsett två betygsombudsmän.